

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ

ΥΠΟ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ, ΚΟΥΣΗ

I. Τιμάριθμοι μισθών και τιμάριθμοι τιμών.— Η πορεία της εξέλιξεως των δύο τούτων τιμαριθμών εν τῇ μακρᾷ διαδρομῇ τοῦ χρόνου ἐμφανίζει σημαντικὴν καὶ ἐναλλασσομένην κίνησιν. Ἡ μεταξὺ τούτων ὑφισταμένη σχέσηις χαρακτηρίζει τὴν ἐκάστοτε πρόοδον καὶ ὕφεσιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ὁ Keynes (1) διεπίστωσεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν μισθῶν καὶ τῶν τιμῶν κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα ὅτι χαμηλὸν ἐπίπεδον μισθῶν μὲ σχετικῶς ὑψωμένας τιμὰς σημαίνει πληθωρισμὸν κερδῶν, δηλαδὴ ἔντασιν ἐπενδύσεων κεφαλαίων, μεγάλα κέρδη καὶ οἰκονομικὴν εὐημερίαν. Ἀντιστρόφως δὲ ὑψηλὸν ἐπίπεδον μισθῶν μὲ σχετικῶς χαμηλάς τιμὰς σημαίνει περιορισμὸν τῶν κερδῶν. Καίτοι ὁ πληθωρισμὸς τῶν κερδῶν γίνεται ἐν μέρει εἰς βάρος τῶν μισθωτῶν, ἐν τούτοις οὗτος εἶναι προτιμότερος τοῦ περιορισμοῦ τῶν κερδῶν. Τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τῶν μισθῶν δὲν ἐξασφαλίζει μόνιμα κέρδη διὰ τοὺς μισθωτοὺς, διότι περιορίζει τὴν ἐπιχειρηματικὴν δράσιν, μὲ γενικωτέραν συνέπειαν τὴν συστολὴν τοῦ κοινωνικοῦ πλοῦτου καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Πιθανὸν αἱ διαπιστώσεις τοῦ Keynes νὰ μὴ εἶναι ἀλάθητον βαρόμετρον, ἐν τούτοις ὁμοίως καὶ θεωρητικῶς εἶναι ὀρθὸν καὶ πρακτικῶς ἀναπόφευκτον, ἐὰν ὁ μισθὸς ἐντὸς δεδομένης μονάδος χρόνου εἶναι ἀνώτερος τῆς ἀξίας τοῦ ὀριακοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας, ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ ἀργὰ ἢ, σύντομα μείωσις τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως μὲ περιορισμὸν τῶν ἐπενδύσεων τοῦ κεφαλαίου, μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεργίαν καὶ τὴν μείωσιν τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἐπομένως τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τῶν μισθῶν, ὅταν δὲν εἶναι προσηρμοσμένον πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ἀναγκασιότητας καὶ δυνατότητας, δὲν ἐξασφαλίζει μόνιμα πλεονεκτήματα εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν.

II. Ἡ ἐξέλιξις τῶν μισθῶν καὶ τοῦ τιμαριθμοῦ τῶν τιμῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ πρακτικὴ ὁμοίως πολιτικὴ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν γενικὴν βραχύχρονον πορείαν τῆς εξέλιξεως τῶν μισθῶν καὶ τιμῶν καὶ διὰ τὰς ἀρ-

1. Τὸ Χρῆμα.

ρύθμους συνθήκας κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Ἡ εξέλιξις τοῦ τιμαρίθμου τιμῶν καὶ ἡ διαμόρφωσις τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐφεξῆς ἔχουν ὡς ἑξῆς :

Κατηγορία ἐργατῶν	Ἀρ. ἀπο- φάσεως 1259)45 Ἰσχύς ἀπὸ 1-2-45 —31-5-45	Ἀρ. ἀπο- φάσεως 11248)45 Ἰσχύς ἀπὸ 1-6-45 —14-11-45	Ἀρ. ἀποφ. 27.700)45 Ἰσχύς ἀπὸ 15-11-45 ἕως 30-11-45	Ἀρ. ἀποφ. 31.250)45 Ἰσχύς ἀπὸ 1-12-45 ἕως 28-1-46	Ἀρ. ἀποφ. 3400)46 Ἰσχύς ἀπὸ 1-2-46 — ἄσμερον
1. Ἀρχιτεχνίτης	480	720	1800	3600	7200
2. Τεχνίτης	384	600	1500	3000	6000
3. Εἰδικευμένος	312	500	1250	2500	5000
4. Ἀνειδίκευτος	240	400	1000	2000	4000
Τιμᾶριθμος 1938=100 Ἀρχὴ ἐκάστης περιόδου	811	1117	5873	11.402	15.586

Ἡ ἀπόκλιξις τοῦ τιμαρίθμου ἀπὸ τὰ ἐκάστοτε καθοριζόμενα ἡμερομισθία εἶναι προδήλως μεγάλη. Ἀλλὰ πρὸς πληρεστέραν ἐκτίμησιν τῶν ἀριθμῶν τούτων δεόν νὰ ὑπολογισθοῦν καὶ τὰ ἑξῆς : α) τὸ ἐθνικὸν μας εἰσοδήμα ἔχει μεταπολεμικῶς σημαντικῶς μειωθῆ, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐπομένως ἡ τιμαριθμικὴ ρύθμισις τῶν ἡμερομισθίων ἦτο ἀδύνατος, β) ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῶν μισθωτῶν ἐνισχύθη κατὰ τὰ ἔτη 1945—1946 διὰ τῶν κρατικῶν διανομῶν (δηλαδὴ τροφίμων 2000 θερμίδων εἰς τιμὰς μὴ ὑπερβαίνουσας κατὰ μέσον ὄρον τὸ 2 1/2 πλάσιον τῶν προπολεμικῶν ὡς καὶ εἰδῶν (μαπισμοῦ), γ) ἐπίσης ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῶν μισθωτῶν ἐνισχύθη διὰ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐνοικιοσασίου. Ἐπομένως αἱ σπουδαιότεραι ἀνάγκαι τῶν μισθωτῶν, ἦτοι διατροφή, οἰκησις καὶ ἔνδυσις, ἱκανοποιήθησαν διὰ τῶν κρατικῶν παροχῶν, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ἰσόποσον ἀξίησιν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν μισθωτῶν. Διὰ νὰ ἐκτιμηθῆ προσηκόντως ἡ πρόσθετος αὕτη ἀγοραστικὴ δύναμις θὰ ἔβει νὰ ληφθῆ ὅπ' ὄψιν ἡ κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸν προπολεμικὸν προϋπολογισμὸν μιᾶς ἐργατικῆς οἰκογενείας, ὅστις δὲν ἀφίσταται τῆς πραγματικότητος, ἀν διαρθρωθῆ ὡς ἑξῆς :

Διατροφή	34—40%
Οίκησις	18—15%
Ένδυσις	13—13%
Καύσιμα και φωτισμός	5— 5%
Λάιπαί ανάγκαι	30—27%

και δ) η μεγάλη διαφορά νομίμων και πράγματι καταβαλλομένων ημερομισθίων. Οι έργοδοται, είτε δι' όπερωριών, είτε δια του συστήματος της κατ' άποκοπήν έργασίας, είτε δι' έκτάκτων παροχών, ηύξανον σημαντικά τα ημερομίσθια' έπομένως τα ημερομίσθια είναι πολύ άνωτέρα των υπό του κράτους καθοριζομένων. Τέλος θα ήδύνατό τις να ίσχυρισθῆ ότι τα ημερομίσθια του άρχιτεχνίτου, του τεχνίτου και του ειδικευμένου έργάτου έχουν ήδη περίπου τιμαριθμικήν προσαρμογήν, δηλαδή τό 180πλάσιον μέχρι του 200πλάσιου του προπολεμικού ημερομισθίου. Η τοιαύτη εξέλιξις των ημερομισθίων είναι όπωσδήποτε εόχάριστον γεγονός, διότι η εργατική τάξις αγωνιζομένη δια την επιβίωσιν επιτυγχάνει βελτίωσιν της θέσεώς της δια της μεγαλύτερας συμμετοχής εις τό έθνικόν εισόδημα. Έν τούτοις θα ήτο ούσιώδης παράλειψις, εάν δέν έσημειούτο ότι ό δγκος των έργατών, δηλ. οι άνειδίκευτοι, δέν επέτυχεν έγκαίρως άνάλογον προσαρμογήν των ημερομισθίων. Ο έξαγγελθείς όμως καθόρισμός του ημερομισθίου του άνειδικεύτου έργάτου εις 11.000 δρχ. δύναται να θεωρηθῆ όπό τας κρατούσας παρ' ήμιν συνθήκας ώς ίκανοποιητική λύσις.

Δια να έκτιμηθῆ όμως κατ' άξίαν η νέα τιμαριθμική προσαρμογή, δηλαδή τό 200πλάσιον του προπολεμικού, θα έδει να σημειωθῆ ότι προπολεμικώς 48% (*) των μισθωτών έλάμβανον ημερομίσθιον μέχρι 60 δρχ., 29% των μισθωτών έλάμβανον ημερομίσθιον μέχρι 90 δρχ. και 16% των μισθωτών έλάμβανον ημερομίσθιον μέχρι 130 δρχ.

Η περαιτέρω ρύθμισις των ημερομισθίων των ειδικευμένων κλπ. θα έχη μάλλον χαρακτηρα νομιμοποιήσεως ύφισταμένης *de facto* τιμαριθμικής σχεδόν αναπροσαρμογής.

III. Έλεγχος των τιμών.— Η κατ' άνωτέρω εξέλιξις των ημερομισθίων, τα όποια διαφέρουν ούσιωδώς των νομίμων, είναι άδιάσειστος άπόδειξις ότι ό έπιχειρηματίας πραγματοποιεί μεγάλα κέρδη, η δε λεγομένη όπηρεσία κοστολογήσεως έχει πλήρως άποτύχει εις την άποστολήν της. Είναι όθεν αύτονόητον ότι αι ένδεχόμε-

ναι νέαι σημαντικαί αύξήσεις τῶν τιμῶν εἰς τοὺς προσεχέας μῆνας πρέπει νὰ ἐπισύρουν ἐγκαίρως τὸ ἄμεσον καὶ συνεχές διαφέρον τῶν ἀρμοδίων διὰ νὰ καταστή ὁ ἔλεγχος πλήρης καὶ ἀποτελεσματικός, ἄλλως αἱ νέαι αύξήσεις τῶν τιμῶν ἀπειλοῦν νὰ προκαλέσουν γενικὴν αύξησιν τῶν ἡμερομισθίων. Ἡ τοιαύτη ὁμως ἐξέλιξις ὄχι μόνον θὰ ἠῤῥξανε τὸν κίνδυνον τοῦ πληθωρισμοῦ, ἀλλὰ θὰ ἐματαίωνα τὰς προσπάθειας τῆς ἐπανασυνδέσεως τῶν ἀνέργων μὲ τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν, καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς *κοινωνικῆς ἡρεμίας*, ὡς ἀπαραιτήτου προϋποθέσεως διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν. Καθ' ἡμᾶς ὄχι μόνον πρέπει νὰ περιορισθοῦν τὰ κέρδη τοῦ ἐπιχειρηματίου εἰς θεμιτὰ ὄρια, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπένδυσις τῶν κερδῶν θὰ ἔδει νὰ ὑπαχθῆ εἰς κρατικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ταῦτα τοποθετηθοῦν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν διὰ νὰ αύξηθῆ ἡ παραγωγή, νὰ μειωθῆ τὸ κόστος, νὰ αύξηθῆ ἡ κατανάλωσις καὶ νὰ τονωθῆ ἡ παραγωγικὴ ἀπασχόλησις. Ἄλλ' ὅταν ἀναλογισθῆ τις ὅτι ἡ ὑπηρεσία κοστολογήσεως ἐπιρρίπτει εἰς τὴν κατανάλωσιν ἀκόμη καὶ αὐτὰς τὰς δαπάνας τοῦ ἐπιχειρηματίου διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισιν, ὅτι ἡ κρατικὴ παρέμβασις διὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ ἐλαίου κατῶρθωσε τὸν ἄθλον νὰ ἐξαγάγῃ 70 τόν., ὅτι τὸ κράτος οὔτε τὰ ταχυδρομικὰ θέματα ἠδυνήθη νὰ διανεμῆ ἐγκαίρως καὶ ἀνευ σημαντικῆς ἐπιβαρύνσεως, καὶ ἄλλα, ὧν οὐκ ἔστι ἀριθμὸς, καταπίθοντα ἀπολύτως περὶ τῆς πλήρους καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνεπαρκειᾶς τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ εὐλόγως δισταγμοὺς διὰ τὴν ἐπιβολὴν οἰουδήποτε ἐλέγχου ἐπὶ τῆς παραγωγῆς! Καὶ ὁμως εἶναι καιρὸς νὰ ἀναθεωρηθῆ ἡ πολιτικὴ τῆς ἐξατομικεύσεως τοῦ κέρδους καὶ τῆς κοινωνικοποιήσεως τοῦ κινδύνου τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅπως κατήντησε ἡ νοθευομένη ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἐν ἀγαστῇ συνεργασίᾳ μὲ τὴν ἰδιοτελῆ καὶ ἀνίκανον διευθυνομένην οἰκονομίαν, αἵτινες ἀποτελοῦν παράλογον καὶ ἀδιάσπαστον ἐνότητά *καρ' ἡμῖν*!

IV. Ἡ ἀνάγκη τῆς πολιτικῆς τῶν μισθῶν.—Ἡ ἐξουσιαστικὴ ρύθμισις τῶν μισθῶν πρέπει νὰ συνεχισθῆ, διότι ἡ ἀνάθεσις τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἰς τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ὕψωνε τοὺς μισθοὺς, ὅπως ἔγινε τοῦτο διὰ τινὰς κλάδους ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τῶν σχετικῶν συλλογικῶν συμβάσεων. Ἄλλὰ παράλληλα ἡ πολιτικὴ τῶν μισθῶν πρέπει νὰ ὀλοκληρωθῆ μὲ πλήρη καὶ ἀποτελεσματικὸν ἔλεγχον τῶν τιμῶν. Ὁ κίνδυνος μόνον τοῦ πληθωρισμοῦ εἶναι ἐπαρκῆς αἰτία διὰ τὴν εἰσαγωγήν τούτου. Ἄλλ' ἡ χώρα μας ἀντιμετωπίζει τῶρα καὶ τὴν γενικωτέραν ἀνασύνταξιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ πολὺ πιθανὸν νὰ παραστῆ ἀνάγκη νὰ προωθῆσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν ὀρισμένων οἰκονομικῶν κλάδων. Εἰς ἕνα δημοκρατικόν

καθεστώς ή μετατόπισις τής εργασίας από οίκον. κλάδου εις άλλον τοιοῦτον δύναται νά πραγματοποιηθῆ μόνον διά τής βελτιώσεως τών ὄρων εργασίας. Ἡ μετακίνησις αὕτη χωρίς σχέδιον καί ἔλεγχον εἶναι ἀδύνατος, διότι οἱ τυχόν ἐργαζόμενοι κλάδοι θά προσπαθήσουν νά συγκρατήσουν τήν ἀπαιτουμένην ἐργατικὴν δύναμιν. Τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ἀνταγωνισμός τών διαφόρων κλάδων εις τήν βελτίωσιν τών ὄρων εργασίας μέ συνέκειαν νά αὐξηθῆ τό κόστος τής παραγωγῆς δι' ὄλους τοὺς κλάδους καί νά μειωθῆ ἔτι περισσότερο ἢ ἀνταγωνιστικὴ ἱκανότης τών προϊόντων μας εις τήν διεθνή ἀγοράν, ἐκ τής ὁποίας ἐξαρτᾶται πολλαπλῶς ἡ ἔθνική μας οἰκονομία. Τό ζήτημα τοῦ ἀναπροσανατολισμοῦ τής εργασίας ἀντιμετωπίζεται ἤδη εις τήν Ἑγγυλίαν, ὅπου τὰ Γραφεῖα Εὐρέσεως Ἑργασίας κατόπιν κυβερνητικῶν ἐντολῶν προωθοῦν τήν διαθέσιμον ἐργατικὴν δύναμιν κατὰ προτίμησιν εις τήν γεωργίαν, τήν χαλυβουργίαν, τήν σιδηροβιομηχανίαν, τήν μεταλλείαν, τήν κλωστοῦφαντουργίαν καί τὰ νοσηλευτικά ἰδρύματα. Ἡ τοιαύτη προώθησις τής εργασίας δέν γίνεται δι' ἐμφανοῦς ἀναγκαστικῆς μετατοπίσεως τών ἐργατῶν ἀπό κλάδου εις κλάδον κατ' ἀφορᾶ μόνον τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ζητοῦν νέαν ἐργασίαν.

ν. **Οἱ ὕψηλοι μισθοί.**—Πιθανόν ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω δοθεῖσα λύσις εις τήν ρύθμισιν τών ἡμερομισθίων νά μὴ θεωρητῆ γενικῶς ἱκανοποιητικὴ. Καθ' ἡμᾶς ἱκανοποιητικὴ λύσις θεωρεῖται ἡ ὑπὸ τὰς ἀρρῦθμους σημερινὰς κοινωνικὰς καί οἰκονομικὰς συνθήκας ἀρίστη πρακτικὴ δυνατὴ λύσις ὄχι μόνον πρὸς τό συμφέρον τής ἐργατικῆς τάξεως ἀλλὰ καί πρὸς τό συμφέρον τής εὐημερίας τής χώρας. Ἐκ τής σκοπίμου καί ἱκανοποιητικῆς ρυθμίσεως τών ἡμερομισθίων ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἡ λειτουργία τής κοινωνικῶς διηρθρωμένης οἰκονομίας μας, ἀλλὰ καί ἡ ὕπαρξις τής συγχρόνου κοινωνικῆς ὀργανώσεως καί ἐν γένει ἡ ἀσφάλεια τής κοινωνικῆς εἰρήνης.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀναφορικῶς πρὸς τό παρ' ἡμῖν χαμηλόν ἴσως ἐπίπεδον τών μισθῶν θά ἔδει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καί νά ἐκτιμηθοῦν τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον ἡ τιμὴ τοῦ συντελεστοῦ «ἐργασία», δηλαδὴ οἱ μισθοί, εις χώρας στερουμένης πρῶτων βιομηχανικῶν ὕλων κατ' ἐν γένει κεφαλαίου, ἀντιπροσωπεύει σημαντικόν ποσοστὸν ὡς κόστος εις τήν ἀνεκκαθάριστον ἀξίαν τής συνολικῆς παραγωγῆς, διότι χρησιμοποιεῖται ἐντατικῶς ὁ παράγων «ἐργασία».

Ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία στερεῖται ἀναμφισβητήτως πρῶτων ὕλων καί κεφαλαίων ἐν γένει καί εἶναι μοιραῖον ὁ ἐργατικὸς μισθός, καίτοι τό ἐπίπεδον εἶναι χαμηλόν, νά ἀντιπροσωπεύῃ σημαντικόν

ποσοστόν εις τὴν ἀνεκκαθάριστον ἀξίαν τῆς παραγωγῆς μας. Ἐάν δεχθῶμεν π. χ. ὅτι τὸ ποσοστόν τοῦτο τῶν ἀμέσων ἐργατικῶν ἐξόδων εἶναι 50% τῆς ἀνεκκαθαρίστου ἀξίας τῆς παραγωγῆς, μείωσις τούτων κατὰ 10% σημαίνει μείωσιν τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς παραγωγῆς κατὰ 5% καὶ ἀντιστρόφως αὐξήσις τούτων προκαλεῖ ἀνάλογον αὐξήσιν τοῦ γενικοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς. Ἐάν ἐκτὸς τῶν ἀμέσων ἐξόδων τῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς παραγωγῆς εἰς ἕκαστον κλάδον καὶ τὰ ὁποῖα ποικίλουν πολὺ κατὰ παραγωγικοὺς κλάδους προηγουμένου εἰς αὐτὰ τῆς μεταλλείας, ὀπολογισθοῦν καὶ τὰ ἔμμεσα, τότε τὸ ποσοστόν τῶν «ἐργατικῶν» ἀντιπροσωπεύει εἰς τὸ κόστος τῆς ἀνεκκαθαρίστου ἀξίας τῆς παραγωγῆς 70 ἕως 80%. Κατὰ ταῦτα οἱ μισθοὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀντιπροσωπεύουν τὴν σπουδαιότερον συντελεστὴν ἐξόδων. Ἡ συγκράτησις ὅθεν τῶν ἡμερομισθίων ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς οἰκονομικῆς δυνατοῦτος καὶ ἀναγκαϊότητος εἶναι αὐτόχρονον ζωτικὸν ζήτημα διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας μας. Ὁ ἐπιχειρηματίας διὰ νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ἐπενδύσῃ τὰ κεφάλαιά του εἰς τὸν τόκον μας θὰ ὑπολογίσῃ βεβαίως τὸν τόκον καὶ τὴν ἀποδοτικότητα τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ παραλλήλως καὶ τὰ συνολικὰ ἐξόδα τῆς ἐπιχειρήσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ἐργατικὰ ἀποτελοῦν τὸ μέγιστον ποσοστόν. Κατὰ ταῦτα τὸ ὕψος τῶν ἡμερομισθίων, καὶ ἰδίᾳ τὸ ποσοστόν τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἀνεκκαθάριστον ἀξίαν τῆς παραγωγῆς, ἔχει στενώτατον σύνδεσμον μὲ τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τῶν τιμῶν.

Δεύτερον ἡ πολιτικὴ τῶν μισθῶν δὲν πρέπει νὰ ἀρκεσθῇ μόνον εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ὑψηλῶν ἡμερομισθίων εἰς τοὺς ἐργαζομένους, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξασφαλίῃ καὶ ἐργασίαν εἰς τοὺς ἀνέργους. Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, τοὺς ὁποίους διαθέτομεν, καὶ ἐκ τῆς σκοπίμου συνθέσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τῶν βαθμῶν τῆς ἀπασχολήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν. Ἡ παραγωγικὴ μας δραστηριότης κόρρω ἀπέχει τῶν ὀρίων τῆς παραγωγικῆς μας ἱκανότητος, ἰδίᾳ δὲ ἀδρανεῖ ὁ συντελεστὴς «ἐργασία». Ἐάν ὑπὸ ὁμαλᾶς συνθήκας παραγωγῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἐν σχέσει πρὸ τοὺς ἀπασχολουμένους εἶναι 4-5%, σήμερον τὸ ποσοστόν τοῦτο εἶναι ἀσφαλῶς μεγαλύτερον τοῦ 25% δεδομένου ὅτι οἱ ἀπασχολούμενοι ὑπολογίζονται κατ' ἐκτιμήσεις εἰς 370—450 χιλ. Τὸ κράτος καὶ ἡ οἰκονομία μας δὲν διαθέτουν τόσα κεφάλαια διὰ νὰ ἀσκήσωμεν τὴν πολιτικὴν τῆς ἀπασχολήσεως ὡς

κοινωνικοπολιτικόν μέτρον, παρά τούς δμνους τοῦ Keynes (2) πρὸς τὰς πυραμίδας καὶ τούς καθεδρικούς ναούς! Ἐπομένως ἡ ἀπασχόλησις κατ' ἡμῖν θὰ λάβῃ αὐστηρῶς χαρακτήρα οικονομικότητος. Νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ ἐμποδίσωμεν διὰ τῶν ὑψηλῶν ἡμερομισθίων τὴν δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν τόνωσιν τῆς οικονομικῆς δράσεως, ἢ ὅποιας θὰ ἀπορροφήσῃ τούς ἀνέργους. Τὰ καθοριζόμενα *minima* τῶν ἡμερομισθίων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ πολυτέλεια τῶν πλουσίων οικονομῶν καὶ ὄχι κοινωνικὴ πολιτικὴ τῶν πτωχῶν, εἶναι ἀρκετὰ ἀνασχητικὰ τῆς τόνωσεως τῆς ἀπασχολήσεως, εἰς χώραν ὅπου ἡ ὑποαπασχόλησις εἶναι μόνιμον σχεδὸν φαινόμενον!

Τρίτον ἡ ἐργατικὴ ἡγεσία καὶ αἱ συνδικαλιστικαὶ ὀργανώσεις δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν ὅτι ὑπάρχει πάντοτε ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ ἐργάτου καὶ μηχανῆς με ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν μεγαλύτερας ἀνεργίας. Τὸ κατώτατον ὄριον τοῦ μισθοῦ εἶναι τὸ *existenzminimum* ἢ τὰ ἐξοδα τῆς ἀναπαραγωγῆς τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Τὸ ὄψος τοῦ μισθοῦ προδιορίζεται ὑπὸ τῆς λεγομένης *δριακῆς παραγωγικότητος* ἢ τοῦ ὀριακοῦ προϊόντος, ἕνωσμένη ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ὁ μισθὸς πρέπει νὰ εὑρίσκηται ἐν ἰσορροπίᾳ πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ προϊόντος. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ ἀποδοτικότης τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ἀδύνατος, ἢ δὲ ἐπιχειρήσις θὰ φροντίσῃ νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν ἐργασίαν διὰ κεφαλαίου καὶ νὰ ἐξοικονομήσῃ ἀπὸ τὸ διὰ μισθοῦ διατιθέμενον ποσόν, ἦτοι θὰ ἔχωμεν μετὰθεσιν ἐξόδων ἀπὸ τὸν συντελεστὴν «ἐργασία» εἰς τὸν συντελεστὴν «κεφάλαιον». Ἡ ἐπιχειρήσις θὰ ἐπαδιώξῃ διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀποδοτικότητά της χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίῃ ὀπωσθήποτε καὶ αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ μείωσιν τῶν ἐξόδων παραγωγῆς ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς οικονομίας. Ἡ ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὑψηλῶν μισθῶν προκαλουμένη *rationalisation* τῆς παραγωγῆς ζημιώνει καὶ τὴν ἐθνικὴν οικονομίαν καὶ τὴν ἐργατικὴν τάξιν, διότι προκαλεῖ ἀνεργίαν. Οἰαδήποτε δὲ αὐξήσις τῶν μισθῶν δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν μείωσιν τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἐργατικῆς τάξεως συνεπείᾳ τῆς μεγάλης ἀνεργίας. Ἡ ὀρθὴ πολιτικὴ τῶν μισθῶν πρέπει νὰ κατατείνῃ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἐργατικῆς ἐν γένει τάξεως καὶ ὄχι νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑψηλὰ ἡμερομισθία εἰς περιωρισμένον ἀριθμὸν μισθωτῶν. *Εἶναι προτιμότερον διὰ τὴν ἐργατικὴν τάξιν νὰ συμμετέχῃ μὲ μικρὸν ποσοστὸν εἰς μεγάλο ἐθνικὸν εἰσόδημα παρὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ*

σημαντικὸν ποσοστὸν συμμετοχῆς εἰς περιορισμένον ἐθνικὸν εἰσόδημα!

Τέταρτον πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ αὐξησης τῆς ἐσωτερικῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως ἐξαρτῶνται παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς διεθνούς ἀγορᾶς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία διὰ νὰ ἐργασθῆ πρέπει νὰ εἰσαγάγῃ πρῶτας ὕλας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν ὅμως πρῶτας ὕλας πρέπει αὐτὰ νὰ πληρωθοῦν. Τὸ μόνον δὲ μέσον πληρωμῆς εἶναι ἡ ἐξαγωγή ἐλληνικῶν προϊόντων. Ἄλλ' ἡ τοποθέτησις τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι ζήτημα χαμηλῶν τιμῶν, ἐνῶ ἡ Ἑλλάς διὰ νὰ τονώσῃ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς ἀναγκάζεται νὰ κριμοδοτήσῃ τὸ ἐξαγωγικὸν τῆς ἐμπόριον! Ἡ αὐξησης λοιπὸν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν αὐξησης τῆς παραγωγῆς.

VI. Ἡ εὐτυχία τῶν πολλῶν.—Τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον (B) εἶναι σχέσις μεταξὺ τοῦ ὄγκου τῆς παραγωγῆς (O) καὶ τῆς πληθυσμιακῆς ἱκανότητος (Π) ἤτοι τὸ B ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λόγου $\frac{O}{\Pi}$. Ἡ Ἑλλάς

ἔχει σήμερον χαμηλὸν ἐπίπεδον καὶ ἀντιμετωπίζει περιορισμένην παραγωγὴν καὶ μεγάλην πληθυσμιακὴν ἱκανότητα ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν καταστροφὴν δυνάμεθα διττῶς νὰ ἀντιδράσωμεν κατὰ τῆς προκειμένης καταστάσεως: ἢ νὰ αὐξήσωμεν τὴν παραγωγὴν μας, ἢ νὰ περιορίσωμεν τὴν πληθυσμιακὴν μας ἱκανότητα. Νομίζομεν ὅτι τὸ ὀρθότερον καὶ τὸ πρακτικώτερον εἶναι νὰ αὐξήσωμεν τὴν παραγωγὴν μας, ὑπάρχουν δὲ εἰσέτι ἱκανοποιητικὰ περιθώρια διὰ περαιτέρω ἀνάπτυξιν. Ἡ παραγωγικὴ πολιτικὴ εἶναι πάντοτε ἡ καλυτέρα κοινωνικὴ πολιτικὴ.

Ἐὰν αὐξηθῆ ἡ παραγωγή μας, θὰ αὐξηθῆ καὶ τὸ ἐθνικὸν μας εἰσόδημα ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει οἱ χαμηλοὶ εἰς χρηματικὰς μονάδας ἐκφραζόμενοι ὀνομαστικοὶ μισθοὶ μὲ μειωμένās τιμὰς τῶν ἀγαθῶν θὰ ἐξασφαλίσουν ἀνώτερον βιωτικὸν ἐπίπεδον εἰς τοὺς ἐργαζομένους παρ' ὅτι ὑψηλοὶ εἰς χρηματικὰς μονάδας ἐκφραζόμενοι ὀνομαστικοὶ μισθοὶ, οἵτινες μὲ αὐξανόμενον τιμὰριθμον κόστους ζωῆς σημαίνουν μείωσιν τοῦ πραγματικοῦ ἐργατικοῦ εἰσοδήματος. Διὰ τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν καὶ οἰκονομίαν εἶναι πολλαπλῶς προτιμότερον τῶν ὑψηλῶν μισθῶν καὶ τῶν αὐξήσεων τούτων ὅσον τὸ δυνατόν *μεγαλύτερος βαθμὸς τῆς ἀπασχολήσεως* τοῦ παράγοντος «ἐργασίας», διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξασφαλίζεται ἡ μεγαλύτερα δυνατὴ παραγωγή καὶ τὸ μεγαλύτερον ἐθνικὸν εἰσόδημα, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ *μεγαλύτερον ἐργατικὸν εἰσόδημα*. Ἐὰν δὲν εἶναι

ὀρθός ἐν τῇ γενικῇ διατυπώσει του ὁ ἰσχυρισμός ὅτι οἱ ἐργάται μει-
ώνοντες τὰς ἀξιώσεις των δύνανται νὰ καταπολεμήσουν ἀποτε-
λεσματικῶς τὴν ἀνεργίαν των, ἐν τούτοις εἶναι ἀπολύτως ὀρθόν
ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τὸ ὕψος τῶν μισθῶν ἀπὸ τινος
σημεῖου καὶ πέραν τελοῦν κατ' ἀνάγκην εἰς σχέσιν ἀντιστρόφως
ἀνάλογον. Ὁ σκοπὸς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς δὲν πρέπει νὰ εἴ-
ναι ἡ *μεγάλη εὐτυχία τῶν ὀλίγων ἄλλ' ἡ εὐτυχία ὅσον τὸ δυνατόν*
περισσοτέρων ἀνθρώπων.

VII. Ἡ ἐφαρμοστέα πολιτικὴ τῶν μισθῶν.—Ἐξεθέσαμεν ἐν
τοῖς ἀνωτέρω τὰς ἀπόψεις μας ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἀπὸ τῆς ἀπελευ-
θερώσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐφαρμοζόμενον σύστημα ὡς πρὸς τὴν ρύθμι-
σιν τῶν μισθῶν. Ἐν τούτοις θὰ ἔπρεπε νὰ γίνονιν σκέψεις μὴ τυ-
χόν θὰ ἔδει νὰ ἀντικατασταθῇ τοῦτο. Καθ' ἡμᾶς τὸ κοινωνικόν
πρόβλημα σήμερον παρ' ἡμῖν εἶναι ἡ *ἀνεργία* καὶ ἡ ἀνασυγκρότη-
σις τῆς οἰκονομίας. Φρονοῦμεν ὅτι διὰ νὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἀνεργία
καὶ νὰ προωθηθῇ ἡ ἀνασυγκρότησις θὰ ἔδει νὰ ἔχωμεν ἐλαστικώτε-
ραν πολιτικὴν μισθῶν. Ἐν πρώτοις θὰ ἔδει νὰ ἀνασταλοῦν διὰ τὴν
διανυομένην τούλάχιστον περίοδον τὰ *μικρίμα* τῶν μισθῶν, ἐπὶ τῷ
τέλει νὰ τονώσωμεν τὴν ἐπιχειρηματικὴν δράσιν καὶ νὰ ἀπασχολή-
σωμεν παραγωγικῶς τοὺς ἀνέργους. Διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνέργων
μας μισθὸς πολὺ κατώτερος τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου θὰ εἶχε μεγαλυτέ-
ραν ἀξίαν ἀπὸ τὴν θυσίαν τοῦ ἀνέργου νὰ ἐργασθῇ καὶ ἐπομένως θὰ
ἐδέχετο νὰ ἐργασθῇ μὲ μεγάλην ἱκανοποίησιν. Ὁ κάτω τοῦ ἐλαχι-
στοῦ ἐργατικὸς μισθὸς εἶναι ἀσφαλῶς διπλάσιος καὶ τριπλάσιος
τοῦ ἐπιδόματος ἀνεργίας, τὸ ὁποῖον ἐλάχιστοι μόνον τῶν ἀνέργων
δικαιοῦνται νὰ λαμβάνουν.

Τὸ ἀκολουθοῦμενον σύστημα πολιτικῆς τῶν μισθῶν ὁμοιάζει
πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ Προκρούστου, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ
προϋποθέσεις οἰκονομικῆς δράσεως καὶ οἰκονομικῆς ἀποδοτικότητος
εἶναι διάφοροι κατὰ οἶκον, κλάδους. Ἐπίσης εἶναι γνωστὸν ὅτι διά-
φορα μισθολόγια ἰσχυρὸν προπολεμικῶς κατὰ οἰκονομικοὺς κλάδους καὶ
ὅτι ὕπῆρχε μεγάλη διαφοροποίησις εἰς τὸ μισθολόγιον ἐκάστης
ἐπιχειρήσεως. Ἡ παραγνώρισις τῆς πραγματικότητος ταύτης νο-
μίζομεν ὅτι ἀποτελεῖ πολιτικὴν στρεφομένην τελικῶς εἰς βάρος τῆς
ἐργατικῆς ἐν γένει τάξεως, διότι περιορίζει τὸν βαθμὸν τῆς ἀπασχο-
λήσεως.

Καθ' ἡμᾶς τὸ σκοπιμώτερον θὰ ἦτο νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς
βάσιν τὰ προπολεμικὰ κατὰ οἰκονομικοὺς κλάδους καὶ ἐπιχει-
ρήσεις ἰσχύοντα ἡμερομίσθια καὶ ταῦτα νὰ πολλαπλασιάζωμεν

ἐπὶ συντελεστὴν ἐκλεγόμενον ἐν συναρτήσῃ μὲ τὸν τιμάρριθμον τιμῶν ἢ τὸν τιμάρριθμον κόστους συντηρήσεως ὀρίζοντες ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀνώτατον ὄριον. Τὸ σύστημα τοῦτο παρουσιάζει ἐλαστικότητα, ἱκανότητα προσαρμογῆς καὶ τονώνει τὴν παραγωγικότητα, διότι ἔχομεν μισθοὺς ἀτομικοῦς. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξισώσεως τῶν ἡμερομισθίων κατὰ οἰκονομικοὺς κλάδους βαρύνει δυσαναλόγως τὴν ἀντοχὴν τούτων καὶ βλάπτει τὴν παραγωγικὴν ἱκανότητα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ ὑποδεικνυομένη πολιτικὴ τῶν μισθῶν νομίζομεν ὅτι θὰ ἀντιμετώπιζεν ἀποτελεσματικώτερα τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας, τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν μας κλάδων, τῆς τονώσεως τῆς παραγωγικῆς ἱκανότητος τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ θὰ ἱκανοποιεῖ τοὺς ἐργαζομένους διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς διαφοροποιήσεως τῶν ἡμερομισθίων, ὅπως ὑπάρχει διαφοροποίησις καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐργαζομένων. Τὸ σπουδαιότερον ὄλων εἶναι ἡ ἔντασις τῆς ἀπασχολήσεως ὄλων τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς μὲ ἀναπόφευκτον συνέπειαν τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς, τὴν μείωσιν τοῦ κόστους, τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν, τὴν αὐξήσιν τῆς καταναλώσεως, τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ πραγματικοῦ μισθοῦ τῶν μισθωτῶν διὰ τῆς δυνατότητος ἀποκτήσεως περισσοτέρων οἰκονομικῶν ἀγαθῶν μὲ τὸν διατιθέμενον χαμηλὸν εἰς χρηματικὰς μονάδας ὀνομαστικὸν μισθόν.

Εἶναι καιρὸς νὰ κατανοηθῇ ὅτι ἡ βᾶσις τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ ἀντοχὴ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας μας, ἡ ὁποία αὐξάνεται διὰ τῆς σκοπιμωτέρας παραγωγικῆς πολιτικῆς μὴ ἀνακοπτομένης δι' ἐσφαλμένης κοινωνικῆς πολιτικῆς.